

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΒΛΑΒΗΣ ΣΕ ΑΓΩΓΕΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ ΠΟΥ ΣΤΗΡΙΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 101 ή 102

Δρ. Χρήστος Γκενάκος

cgenakos@aueb.gr

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΔΙΑΛΕΞΗΣ

1. Εισαγωγή – Γενική προσέγγιση ποσοτικοποίησης
2. Μέθοδοι και Τεχνικές
 - 2.1 Συγκριτικές μέθοδοι
 - 2.2 Δομικά μοντέλα προσομοίωσης
 - 2.3 Ανάλυση βάση κόστους
 - 2.4 Χρηματοοικονομική ανάλυση
3. Ποσοτικοποίηση της βλάβης που προκαλείται από αύξηση των τιμών
4. Ποσοτικοποίηση της βλάβης λόγω πρακτικών αποκλεισμού

Εισαγωγή – Γενική προσέγγιση ποσοτικοποίησης

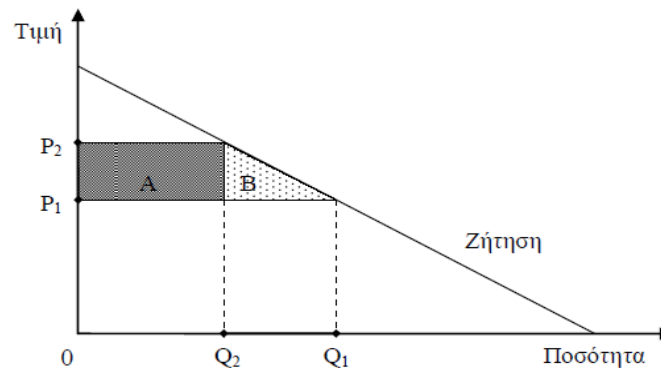
- Οποιοσδήποτε έχει υποστεί βλάβη λόγω παράβασης του άρθρου 101 ή 102 της συνθήκης για τη λειτουργία της ΕΕ (ΣΛΕΕ) δικαιούται αποζημίωσης για την εν λόγω βλάβη.
- Η αποζημίωση περιλαμβάνει όχι μόνο τη θετική ζημία, αλλά και το διαφυγόν κέρδος και την καταβολή των σχετικών τόκων
- Οι αποζημιώσεις για προξενούμενες βλάβες σκοπό έχουν να επαναφέρουν τον ζημιωθέντα στη κατάσταση που θα ήταν εάν δεν είχε διαπραχθεί η παράβαση του άρθρου 101 ή του άρθρου 102 της ΣΛΕΕ.
- Το κεντρικό ερώτημα: να προσδιορίσει τι είναι πιθανό να είχε συμβεί εάν δεν είχε διαπραχθεί η παράβαση
- Η υποθετική κατάσταση δεν μπορεί να παρατηρηθεί άμεσα, «σενάριο μη παράβασης» ή «αντιπαράδειγμα» (counterfactual scenario)

Εισαγωγή – Γενική προσέγγιση ποσοτικοποίησης

- Από το είδος της βλάβης για την οποία ο ενάγων ζητά αποζημίωση εξαρτάται το είδος των οικονομικών μεταβλητών (όπως τιμές, όγκοι πωλήσεων, κέρδη, κόστος ή μερίδια αγοράς) που πρέπει να εξεταστούν.
- Είναι αδύνατο να γνωρίζει κανείς με βεβαιότητα πώς ακριβώς θα είχε εξελιχθεί η αγορά εάν δεν υπήρχε παράβαση.
- Δεν μπορεί να υπάρχει μία μόνο «πραγματική» αξία της βλάβης που θα μπορούσε να προσδιοριστεί, αλλά μόνο οι καλύτερες δυνατές εκτιμήσεις με βάση τις παραδοχές και κατά προσέγγιση υπολογισμούς.
- Αφ' ης στιγμής εκτιμηθεί η αξία για τη σχετική οικονομική μεταβλητή (όπως η τιμή, το περιθώριο κέρδους ή ο όγκος πωλήσεων) στο υποθετικό σενάριο μη παράβασης, θα πρέπει να γίνει σύγκριση με τις πραγματικές συνθήκες προκειμένου να ποσοτικοποιηθεί η βλάβη.

Εισαγωγή – Γενική προσέγγιση ποσοτικοποίησης

- Διακρίνονται δύο βασικές κατηγορίες επιβλαβών επιπτώσεων αυτών των παραβάσεων:
 - Οι παραβάσεις μπορούν να οδηγήσουν σε αύξηση των τιμών που πληρώνουν οι πελάτες των παραβατριών επιχειρήσεων.
 - Άμεσο αποτέλεσμα τιμής
 - Αποτέλεσμα ποσότητας
 - Έμμεσο αποτέλεσμα τιμής και ένταση μετακύλισης

- Αποκλεισμό ανταγωνιστών από μία αγορά ή μείωση του μεριδίου αγοράς τους με αποτέλεσμα απώλεια κερδών και ανάπτυξης επιχειρηματικών δραστηριοτήτων

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΔΙΑΛΕΞΗΣ

1. Εισαγωγή – Γενική προσέγγιση ποσοτικοποίησης

2. Μέθοδοι και Τεχνικές

2.1 Συγκριτικές μέθοδοι

2.2 Δομικά μοντέλα προσομοίωσης

2.3 Ανάλυση βάση κόστους

2.4 Χρηματοοικονομική ανάλυση

3. Ποσοτικοποίηση της βλάβης που προκαλείται από αύξηση των τιμών

4. Ποσοτικοποίηση της βλάβης λόγω πρακτικών αποκλεισμού

Μέθοδοι και Τεχνικές

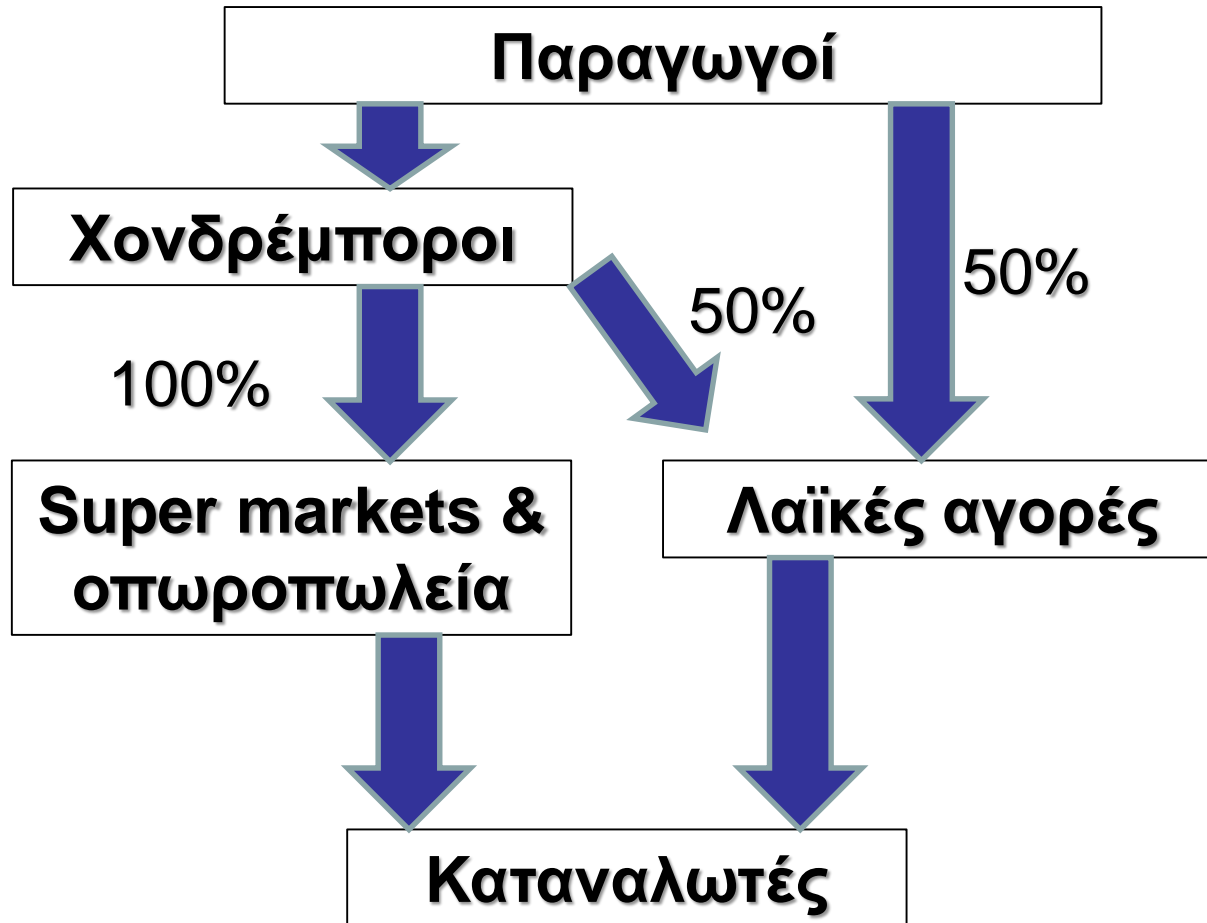
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Υποθέστε ότι η ΕΑ διαπιστώνει ότι οι χονδρεμπορικές επιχειρήσεις φρούτων και λαχανικών που δραστηριοποιούνται στην κεντρική αγορά των Αθηνών έχουν προβεί σε συμφωνία μεταξύ τους για τον καθορισμό των τιμών.

Μία αλυσίδα καταστημάτων σούπερ μάρκετ που αγόραζε από την κεντρική αγορά ασκεί αγωγή αποζημίωσης κατά ενός από αυτούς τους χονδρεμπόρους. Η επιχείρηση σούπερ μάρκετ ισχυρίζεται ότι η παράβαση οδήγησε σε παράνομη αύξηση των τιμών των φρούτων και λαχανικών που αγόραζε από το συγκεκριμένο χονδρέμπορα και ζητά αποζημίωση για το υπερτίμημα που πλήρωνε τα τελευταία χρόνια.

Καίριο ερώτημα: ποια θα ήταν η τιμή που θα πλήρωνε το σούπερ μάρκετ εάν δεν είχε γίνει η παράβαση;

Η αγορά φρούτων και λαχανικών στην Αθήνα

Συγκριτικές μέθοδοι

- Οι συγκριτικές μέθοδοι συγκρίνουν την τιμή που χρεωνόταν στη διάρκεια της παράβασης με την τιμή του σεναρίου μη παράβασης που μπορεί να καθορίζεται:
 - ✓ Στην ίδια αγορά πριν και μετά την παράβαση
 - ✓ Σε διαφορετική αλλά παρόμοια γεωγραφική αγορά
 - ✓ Σε μία διαφορετική αλλά παρόμοια αγορά προϊόντος
- Αρκούν μερικοί μήνες; Πρέπει να είναι οι ίδιοι μήνες;
- Πότε ξεκίνησε και πότε τελείωσε η παράβαση;
- Ποιές άλλες αλλαγές (π.χ. τιμές πρώτων υλών, φορολογία, νομοθεσία κτλ) έγιναν την ίδια χρονική περίοδο;

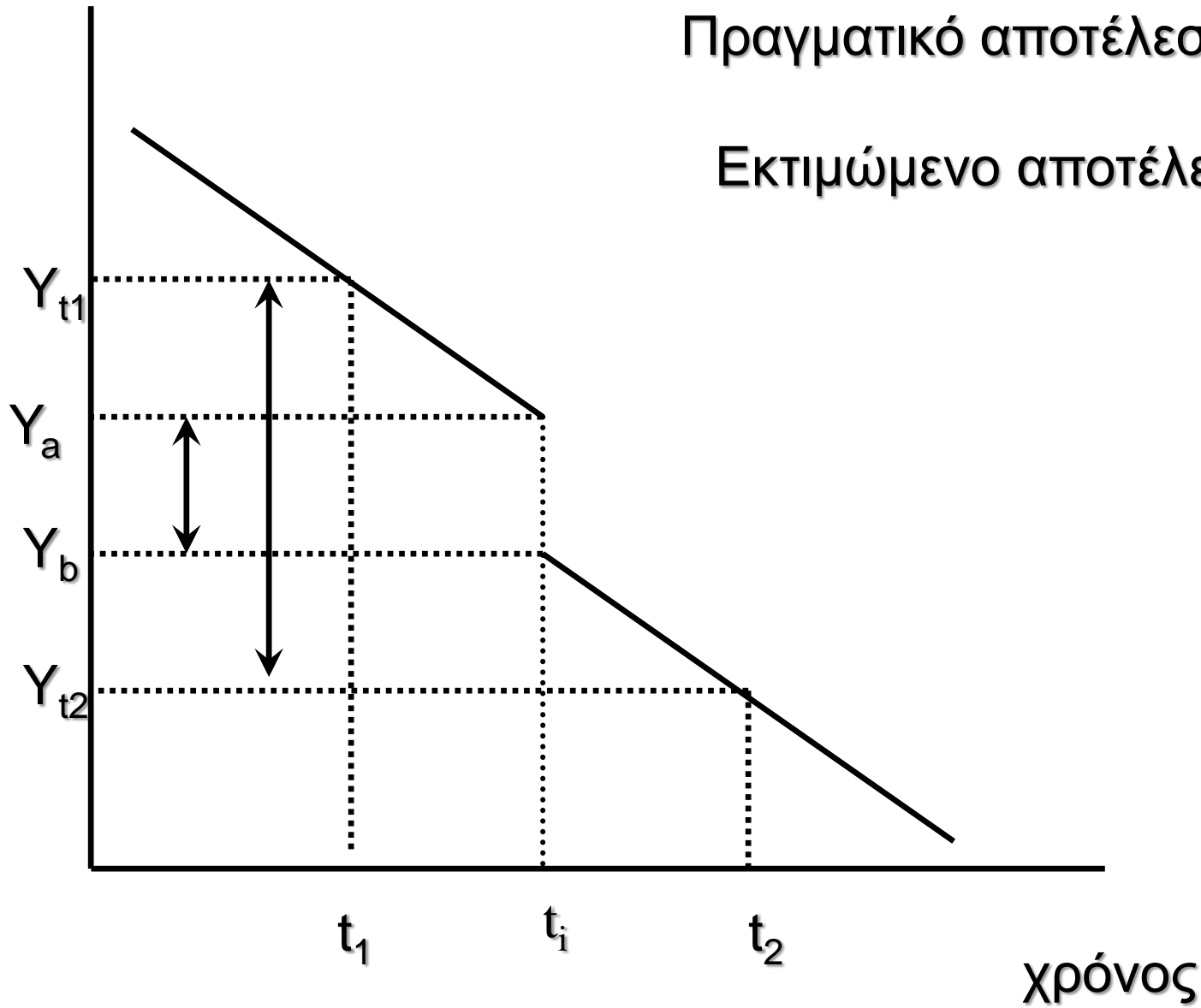
Συγκριτικές μέθοδοι

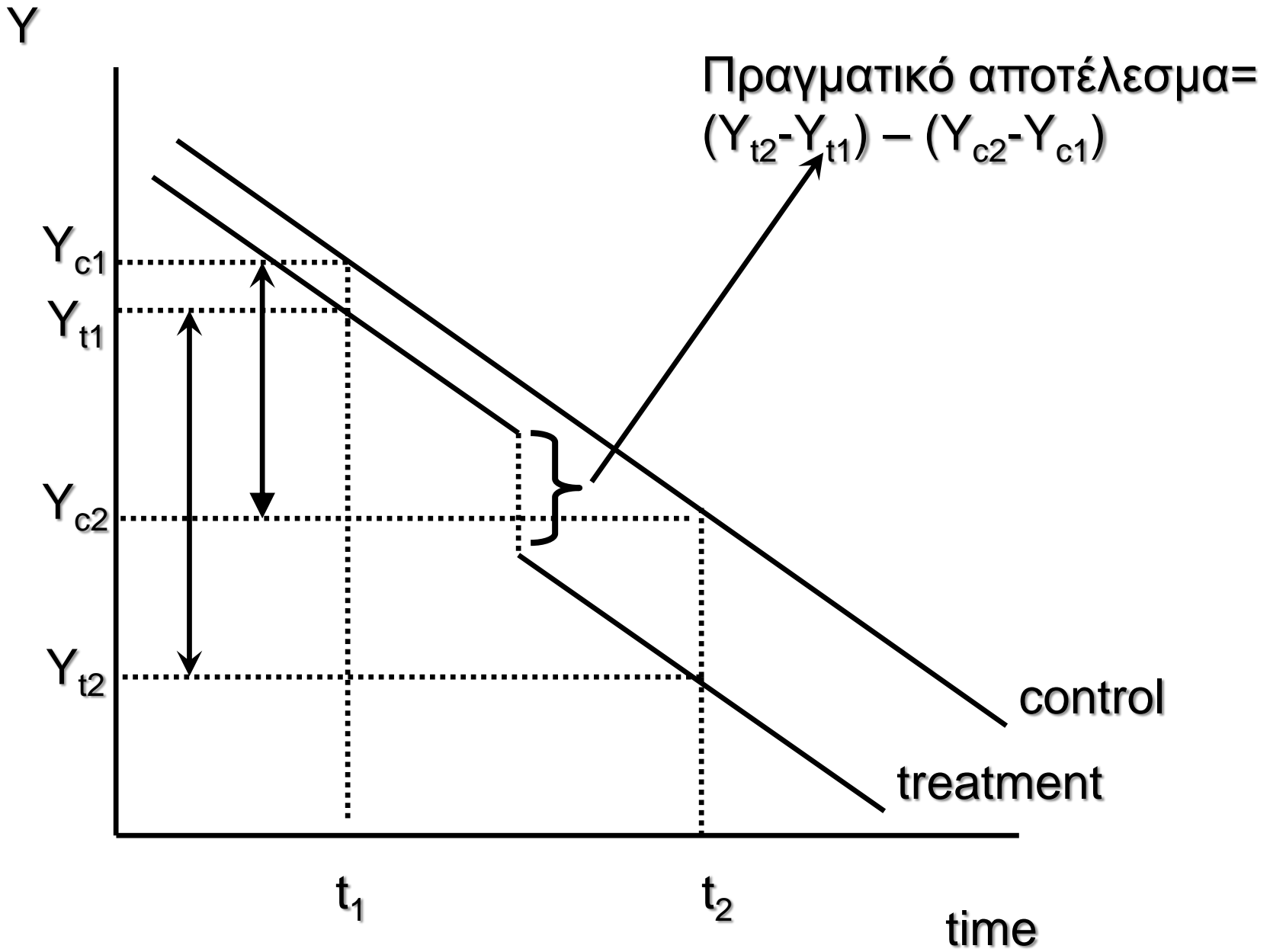
- Συνδυάζοντας διαχρονικές συγκρίσεις και συγκρίσεις μεταξύ αγορών μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την μέθοδο που ονομάζεται «η διαφορά των διαφορών»
- Το πλεονέκτημα της μεθόδου της «διαφοράς των διαφορών» είναι ότι μπορεί να αποκλείσει τις μεταβολές που δεν συνδέονται με την παράβαση και που επήλθαν κατά τη διάρκεια της ίδιας περιόδου με την παράβαση
- Διαγραμματική επίδειξη (επόμενες διαφάνειες)
- Βασίζεται στην υπόθεση ότι οι αγορές σύγκρισης ακολουθούν την ίδια τάση

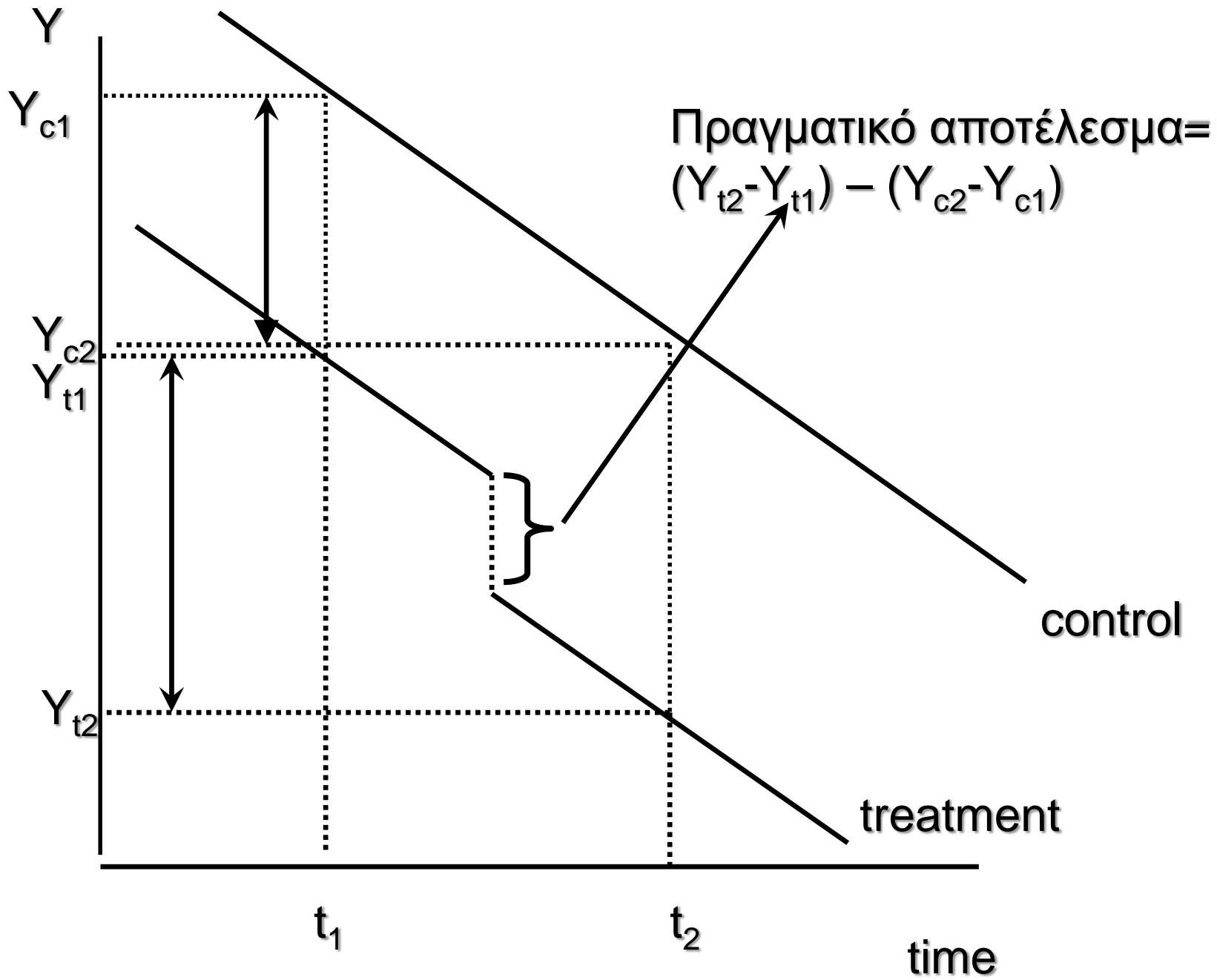
Υ

Πραγματικό αποτέλεσμα = $Y_a - Y_b$

Εκτιμώμενο αποτέλεσμα = $Y_{t1} - Y_{t2}$

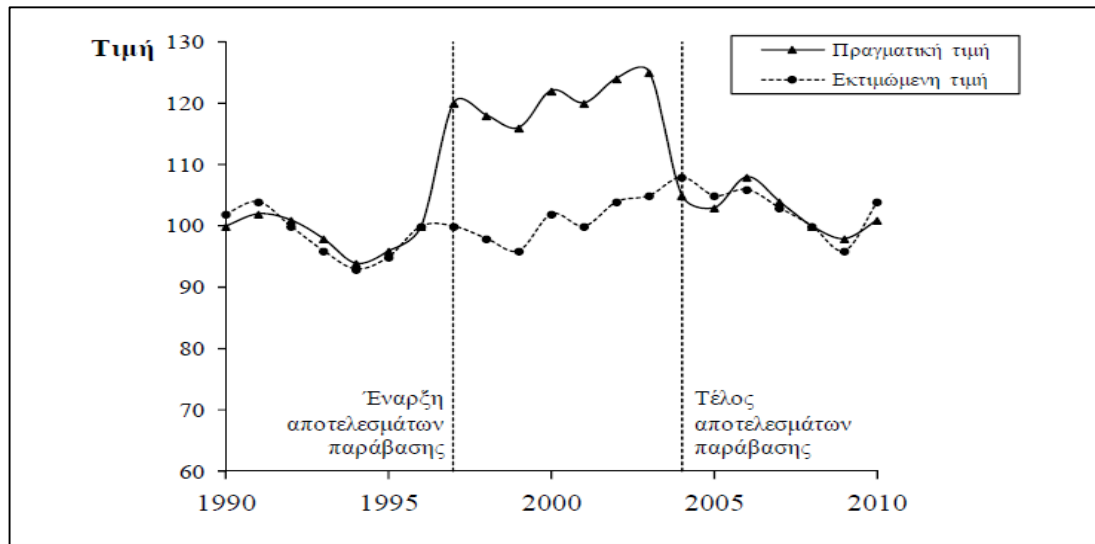

Ανάλυση παλινδρόμησης

- Η ανάλυση παλινδρόμησης είναι στατιστική τεχνική που συμβάλλει στην εκτίμηση σχέσεων μεταξύ οικονομικών μεταβλητών.
- Με βάση τη γνώση του πως π.χ. οι τιμές εισροών ή η εποχικότητα επηρεάζουν την τιμή των φρούτων και λαχανικών ΕΚΤΟΣ της περιόδου της παράβασης, μας επιτρέπει να εκτιμήσουμε ή να προβλέψουμε ποιές θα ήταν οι τιμές των φρούτων και λαχανικών στη διάρκεια της παράβασης.

Ανάλυση παλινδρόμησης

- Απαιτείται καλή γνώση του σχετικού κλάδου, πρώτα απ' όλα, για να διατυπωθούν οι σωστές παραδοχές όταν καταρτίζεται η εξίσωση παλινδρόμησης και να γίνει η σωστή επιλογή των παραγόντων που είναι πιθανό να έχουν επηρεάσει σημαντικά την εξεταζόμενη μεταβλητή.
- Η ανάλυση παλινδρόμησης απαιτεί συνήθως μεγάλο όγκο δεδομένων
- Ακόμη και οι πιο σύνθετες εξισώσεις παλινδρόμησης στηρίζονται σε μια σειρά παραδοχών και αναπόφευκτα παρέχουν απλώς εκτιμήσεις (όπως και κάθε τεχνική για την πρόγνωση μιας υποθετικής κατάστασης)
- Η έννοια του «διαστήματος εμπιστοσύνης» και του αποτελέσματος που είναι «σημαντικά από στατιστική άποψη»

Δομικά μοντέλα προσομείωσης

- Οι μέθοδοι προσομοίωσης στηρίζονται σε οικονομικά μοντέλα συμπεριφοράς στην αγορά.
- Απλή εφαρμογή: οι τιμές σε μία ολιγοπωλιακή αγορά θα είναι μεταξύ της τιμής τέλειου ανταγωνισμού (κατώτατο όριο) και μονοπωλίου (ανώτατο όριο)
- Μοντέλο προσομοίωσης: εκτίμηση ζήτησης και ελαστικότητων και προσομοίωση των τιμών που θα μεγιστοποιούσαν τα (κοινά ή μη) κέρδη των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων.
- Εκτίμηση υπερτιμήματος ως η διαφορά μεταξύ των παρατηρούμενων τιμών και των τιμών που θα ίσχυαν χωρίς την παράβαση που προέκυψαν με την προσομοίωση

Ανάλυση βάση κόστους

- Η μέθοδος που βασίζεται στο κόστος συνίσταται στη χρήση κάποιου μέτρου για το κόστος παραγωγής ανά μονάδα προϊόντος, και στην προσθήκη ενός περιθωρίου κέρδους που θα ήταν «εύλογο» στο σενάριο μη παράβασης.
- Υπολογισμός του κόστους παραγωγής ανά μονάδα προϊόντος: μεταβλητά και σταθερά κόστη.
- Κόστος παραγωγής που έχει παρατηρηθεί κατά τη διάρκεια της παράβασης να μην είναι αντιπροσωπευτικό του κόστους παραγωγής: μικρότερη παραγωγή εξαιτίας των υψηλότερων τιμών και μη επίτευξη οικονομιών κλίμακας.
- Ποιό είναι το «εύλογο» περιθώριο κέρδους;

Χρηματοοικονομική ανάλυση

- Συγκρίσεις με βάση χρηματοοικονομικούς δείκτες
- Μπορούν να χρησιμοποιηθούν τυποποιημένες μέθοδοι για την εκτίμηση της κερδοφορίας επιχείρησης (όπως, για παράδειγμα, η μέθοδος της «καθαρής παρούσας αξίας», με την οποία υπολογίζεται η παρούσα αξία των μελλοντικών ταμειακών ροών επιχείρησης) για να παρασχεθούν ενδείξεις σχετικά με το ύψος της ζημίας
- Επίσης, μεθόδους επιχειρηματικής αποτίμησης ή λογιστικές μέθοδοι.
- Για όλες αυτές τις μεθόδους χρειάζεται να καθοριστεί το κατάλληλο σενάριο αντιπαραδείγματος: ποιά θα ήταν η κερδοφορία εάν δεν είχε υπάρξει η παράβαση.
- Κόστος κεφαλαίου για το σχεδιασμό αντιπαραδείγματος: το ελάχιστο περιθώριο κέρδους που είναι απαραίτητο για να προσελκύσει κεφάλαια ένας συγκεκριμένος κλάδος

ΠΕΡΙΓΡΑΦΜΑ ΔΙΑΛΕΞΗΣ

1. Εισαγωγή – Γενική προσέγγιση ποσοτικοποίησης

2. Μέθοδοι και Τεχνικές

2.1 Συγκριτικές μέθοδοι

2.2 Δομικά μοντέλα προσομοίωσης

2.3 Ανάλυση βάση κόστους

2.4 Χρηματοοικονομική ανάλυση

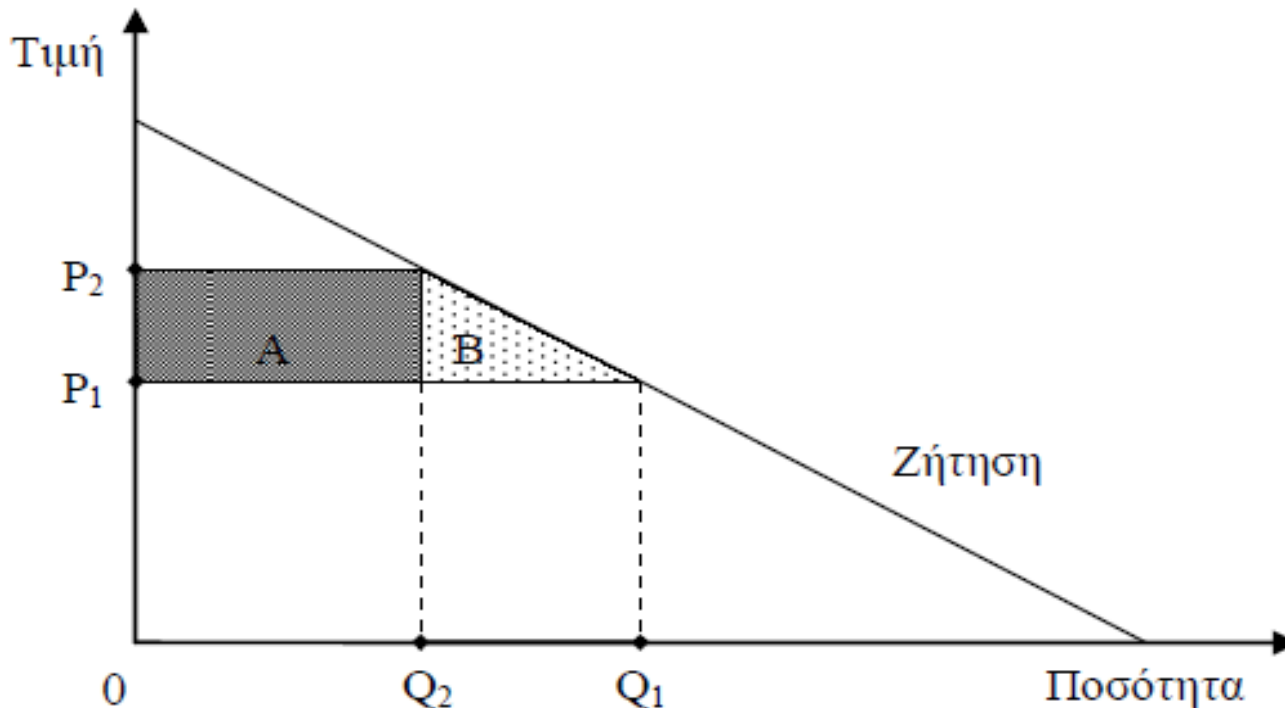
3. Ποσοτικοποίηση της βλάβης που προκαλείται από αύξηση των τιμών

4. Ποσοτικοποίηση της βλάβης λόγω πρακτικών αποκλεισμού

Βλάβη από αύξηση των τιμών

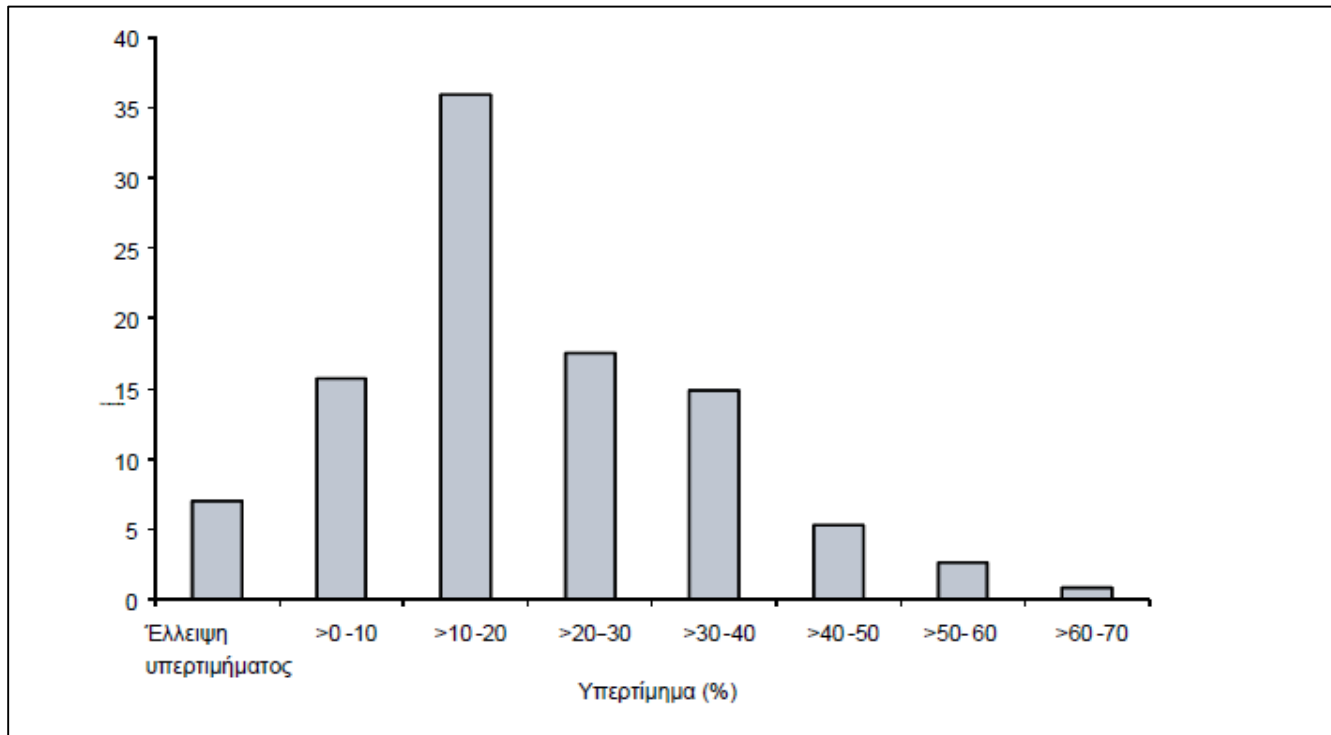
Αύξηση των τιμών οδηγεί σε δύο είδη βλάβης:

- 1) Οι άμεσοι και έμμεσοι πελάτες πρέπει να πληρώσουν περισσότερο (υπερτίμημα) για κάθε προϊόν (αποτέλεσμα τιμής)
- 2) Τη βλάβη που απορρέει από το «αποτέλεσμα ποσότητας ή όγκου» (ελαστικότητα της ζήτησης)

Βλάβη από αύξηση των τιμών

Τα πορίσματα που συνάγονται από τη μελέτη καταδεικνύουν ότι:
(α) η συντριπτική πλειοψηφία των συμπράξεων όντως οδηγούν σε υπερτίμημα και
(β) υπάρχει σημαντική μεταβλητότητα στα παρατηρηθέντα υπερτιμήματα

Βλάβη από αύξηση των τιμών

Μετακύλιση υπερτιμημάτων κατά μήκος της κάθετης αλυσίδας παραγωγής:

(α) ο χονδρέμπορος θα μπορούσε να αντιτάξει ότι ο άμεσος πελάτης δεν θα έπρεπε να αποζημιωθεί για την βλάβη λόγω υπερτιμήματος στο μέτρο που ο ίδιος αύξησε τις δικές του τιμές με αποτέλεσμα να μετακυλίσει και αυτός το υπερτίμημα («ένσταση μετακύλισης»).

(β) μία αγωγή που ασκείται από ένα έμμεσο πελάτη (π.χ. τελικό καταναλωτή στο παράδειγμα μας) θα κριθεί επίσης με βάση την ύπαρξη ένστασης μετακύλισης.

Το ποσοστό μετακύλισης εξαρτάται:

- Την ελαστικότητα των καμπυλών προσφοράς και ζήτησης
- Την ένταση του ανταγωνισμού

ΠΕΡΙΓΡΑΜΜΑ ΔΙΑΛΕΞΗΣ

1. Εισαγωγή – Γενική προσέγγιση ποσοτικοποίησης
2. Μέθοδοι και Τεχνικές
 - 2.1 Συγκριτικές μέθοδοι
 - 2.2 Δομικά μοντέλα προσομοίωσης
 - 2.3 Ανάλυση βάση κόστους
 - 2.4 Χρηματοοικονομική ανάλυση
3. Ποσοτικοποίηση της βλάβης που προκαλείται από αύξηση των τιμών
- 4. Ποσοτικοποίηση της βλάβης λόγω πρακτικών αποκλεισμού**

Βλάβη λόγω πρακτικών αποκλεισμού

- Οι παραβάσεις του άρθρου 101 ή 102 μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα τον «αποκλεισμό»:
 - 1) μείωση των μεριδίων αγοράς ανταγωνιστών
 - 2) έξοδο ανταγωνιστών από μία αγορά
 - 3) αποκλεισμό εισόδου σε μια αγορά
- Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι η αποζημίωση αυτή περιλαμβάνει την πραγματική ζημία (*damnum emergens*), τα διαφυγόντα κέρδη λόγω της παράβασης (*lucrum cessans*), και τους τόκους.
- Διαφυγόντα κέρδη: σύγκριση κέρδους κατά τη διάρκεια της παράβασης με το κέρδος που θα είχαν σε περίπτωση που δεν είχε συμβεί η παράβαση (σενάριο αντιπαραδείγματος)
- Εξαιτίας της αλλαγής της δομής της αγοράς σε πολλές περιπτώσεις η αποκατάσταση των συνθηκών αγοράς αδύνατη

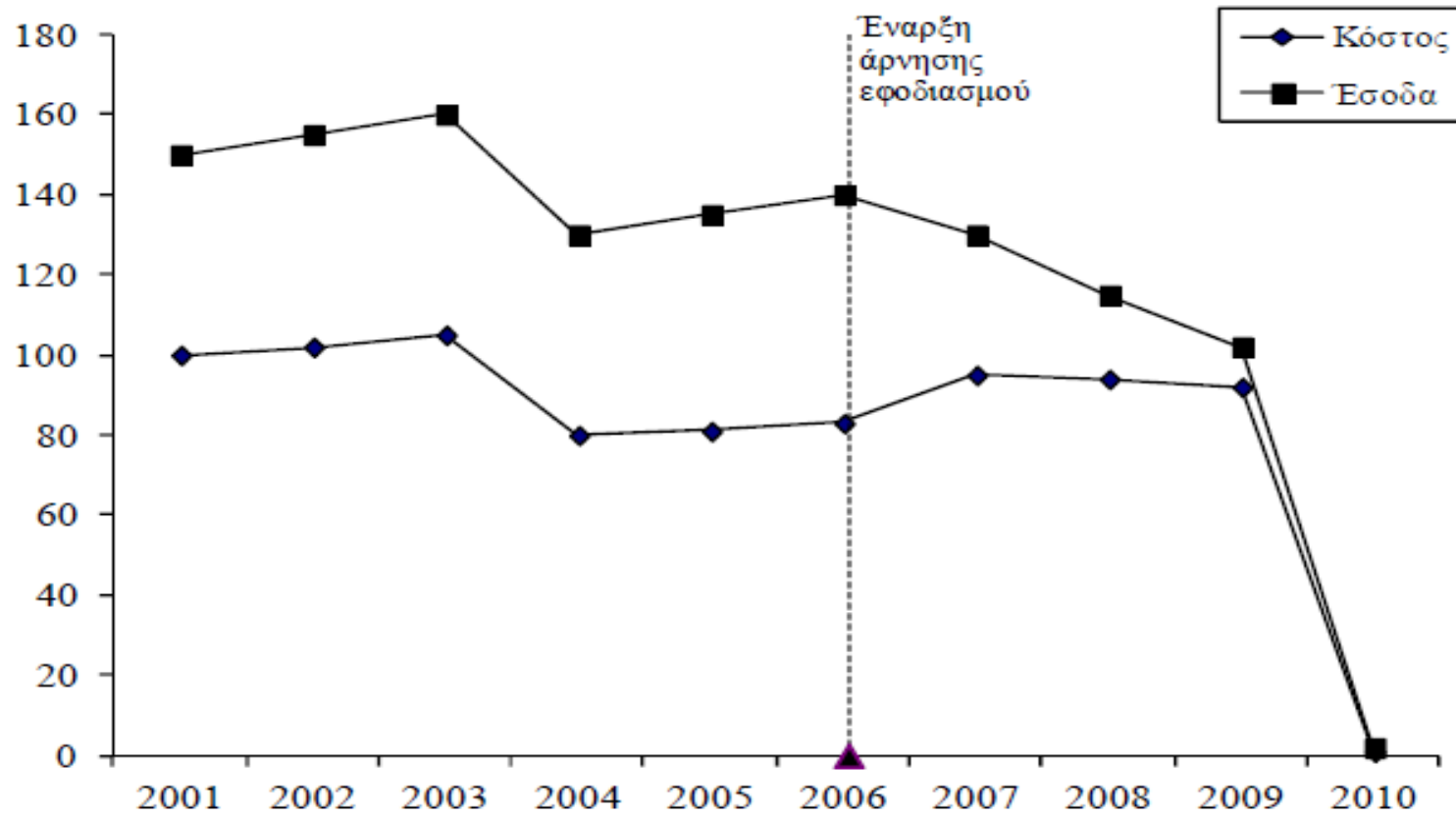
Βλάβη λόγω πρακτικών αποκλεισμού

- Διαφυγόντα κέρδη = κέρδη αντιπαραδείγματος – πραγματικά κέρδη
- Πραγματικά κέρδη = πραγματικά έσοδα – πραγματικό κόστος
- Κέρδη αντιπαραδείγματος = έσοδα αντιπαραδείγματος – κόστος αντιπαραδείγματος

- Κέρδη αντιπαραδείγματος; Ίδιες μέθοδοι και τεχνικές όπως πριν
 - σύγκριση με τις επιδόσεις της ίδιας επιχείρησης σε περίοδο κατά την οποία δεν υπήρχε παράβαση
 - Σύγκριση με μία παρόμοια επιχείρηση στην ίδια αγορά
 - Σύγκριση με τα αθροιστικά κέρδη του κλάδου
 - Σύγκριση με την ίδια ή παρόμοια επιχείρηση σε άλλη αγορά
 - Μέθοδοι προσομοίωσης
 - Χρηματοοικονομικά δεδομένα

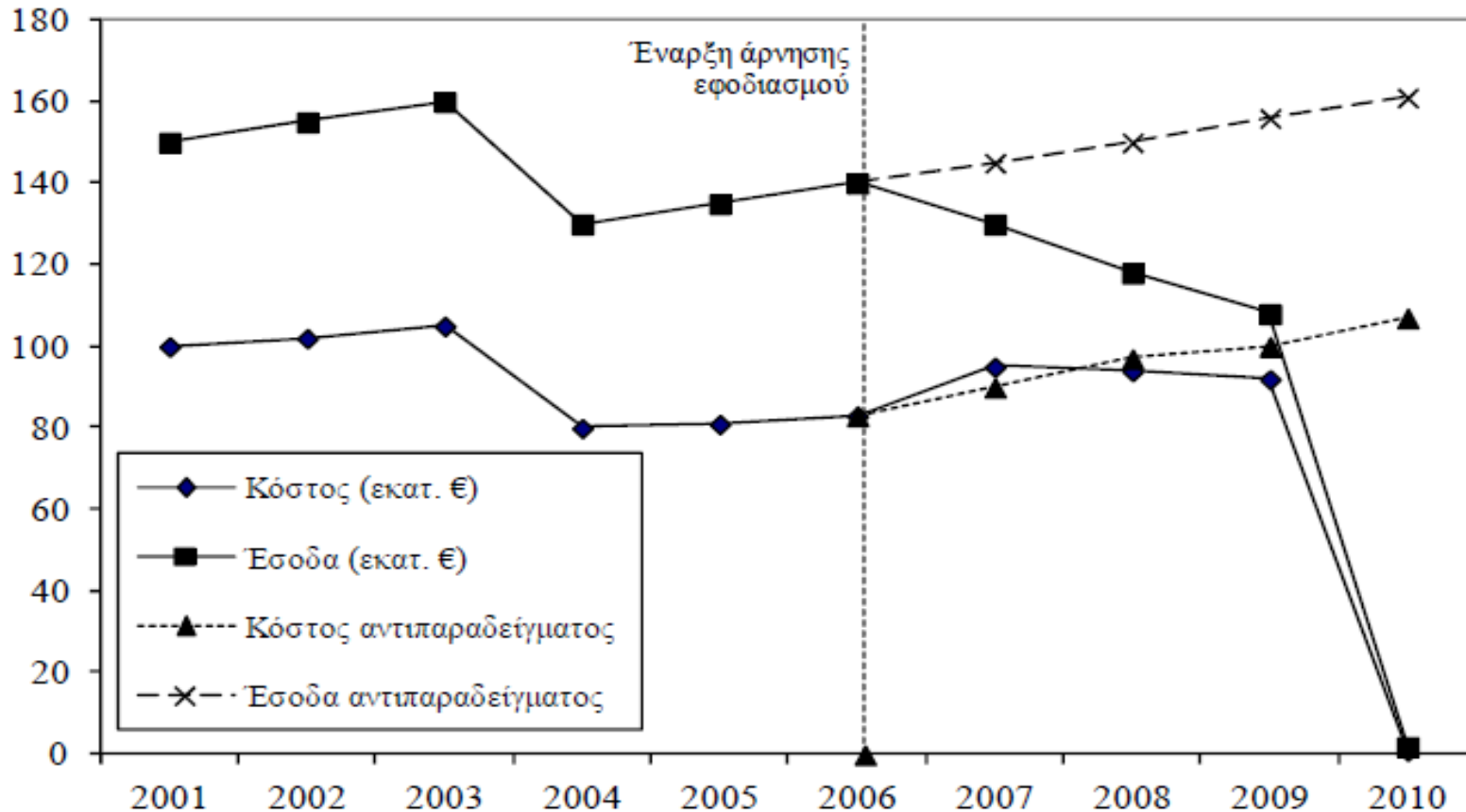
Βλάβη λόγω πρακτικών αποκλεισμού

- Παράδειγμα: άρνηση πώλησης βασικής εισροής από εταιρία με δεσπίζουσα θέση

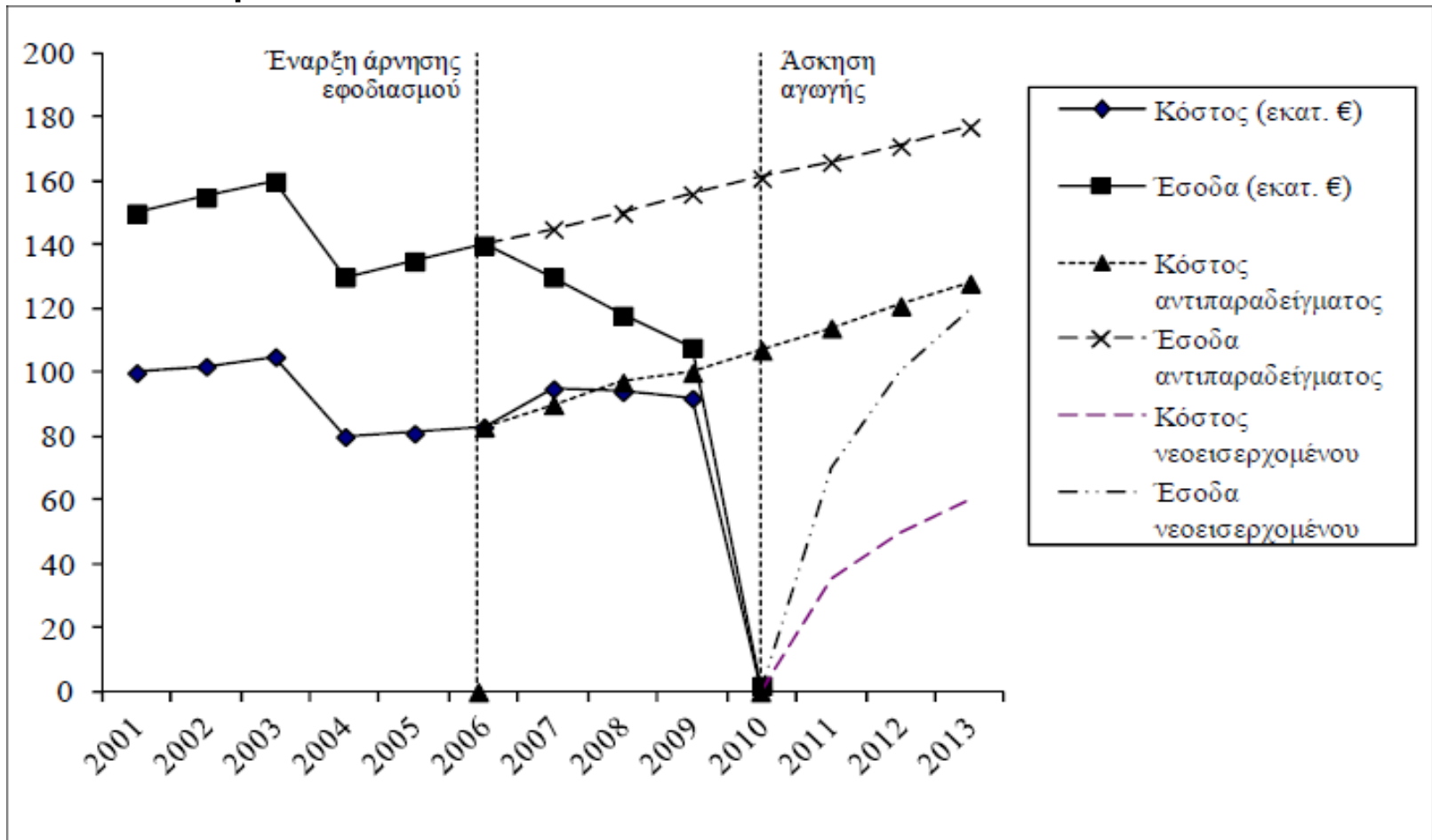
Βλάβη λόγω πρακτικών αποκλεισμού

➤ Κατασκευή κόστους και εσόδων αντιπαραδείγματος

Βλάβη λόγω πρακτικών αποκλεισμού

- Αποζημίωση όχι μόνο για διαφυγόντα κέρδη, αλλά και για απώλεια κερδών μετά τον τερματισμό της παράβασης: πόσο γρήγορα μπορεί η εταιρεία να επανέλθει στην αρχική κατάσταση;

Βιβλιογραφία

- Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, Πρακτικός Οδηγός, Ποσοτικοποίηση της Βλάβης σε Αγωγές Αποζημίωσης που στηρίζονται σε παράβαση των Άρθρων 101 ή 102.
- Quantifying antitrust damages: towards non-binding guidance for courts, EC 2009, available:
http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/quantification_study.pdf
- Peter Davis and Eliana Garcés (2010), *Quantitative Techniques for Competition and Antitrust Analysis*, ch 7, Princeton University Press.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΣΟΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΒΛΑΒΗΣ ΣΕ ΑΓΩΓΕΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ ΠΟΥ ΣΤΗΡΙΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΠΑΡΑΒΑΣΗ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 101 ή 102

Δρ. Χρήστος Γκενάκος

cgenakos@aueb.gr